

Rajcsányi Gellért

A RETRÓ NEGATÍVJA

Elmosódó közelmúlt: Kéri Gáspár képeiről

A 20. század a negatív utópiák és a náluk is keményebb valóság évszázada volt. A művészetben a mai napig erős áramlat a disztópiák világa, amely szembesít minket a különböző ideológiák csapdáival, a diktatúrák előérzetével vagy épp örökségével. A diktatórikus múlttal és az arról szőtt álmokképekkel való szembenézés szándéka érhető tetten Kéri Gáspár fotóin is.

Az 1974-ben született Kéri a filmezés és fotózás határterületein alkot. A képek szerelmeseként előbb a kisképzőt, majd a Moholy-Nagy Művészeti Egyetemet kijáró művész a tanulmányok után a Balázs Béla Filmstúdióban kezdett el dolgozni. Azóta operatorként, illetve alkalmazott fotósként munkálkodik különböző projekteken, továbbá a békéscsabai evangélikus gimnázium művészeti szakközépiskolájában tanít. Az évek során csiszolta ki saját fotóművészi stílusát, amelyre a képzőművészet és a fotózás kapcsolatának vizsgálata jellemző. A régi, elavultnak számító technikák tudatos újraélesztése és használata, tematikailag a közelmúlt jelenségeinek vizsgálata tűnik fel képein. Kéri Gáspár rendre a múltba forduló, a múltat faggató képi világának pontos keresztmetszetét adta *Pajtás* című kiállítására, amely az év elején volt látható a budapesti Kolta Galériában, s amelynek képeiből a Kommentár aktuális számában láthatnak ízelítőt.

Pajtás – szól a kiállítás címe. A réges-régi fényképezőgépről van szó, amelyet az ötvenes évek közepétől a hatvanas évek közepéig gyártottak Magyarországon. Régi-vágású finommechanikai mérnökök tervezték, immár a szocialista tömeggyártás számára. Ezzel az egykor a tizenéveseknek és amatőr fotósoknak szánt, szinte primitívnek mondható fényképezőgéppel készítette Kéri Gáspár a képeket. A sorozat két, elsősorban szembetűnő jellegzetessége a fekete-fehér esztétikája és az elmosódottság. A homályosság nem meglepő: a *Pajtás*on nincs élességállítás, így ha akarna, se tudna éles képeket készíteni a fotós. De ez nem is állt szándékában: az életlenség adja a felvételek igazán különleges auráját.

A homályosság önmagában nem eredeti ötlet: az utóbbi néhány évben, talán a tűelles digitális fotók nyomozó tömegének ellenkultúrájaként, divatba jöttek az elmosódott, eltorzult színvilágú fotók a művészek és az őket követő sznobok körében. Egyfajta nosztalgiáról van szó, amely a régóta tartó retródivathoz kapcsolódik? Ám annyi bizonyos, hogy Kéri nem kér ebből a kissé infantilis félmúlt-kultusból. Talán negatív retrónak lehetne nevezni a *Pajtás*sal készített képsorozatot. Retró, amely leszámol a kommunista rendszer bájosnak tartott jelenségeivel, és amely nem kér a közelmúlt iránt érzett, hamis és giccses nosztalgiából.

Tájképek és szociofotók izgalmas elegyéről van szó: az emberi alakok jelzésszerűen, jellemzően arc nélkül bukkannak fel rajtuk, s inkább csak az emberi (erősebb szóval: lakossági) tevékenység nyomai, a roncspolgári lét kiegészítői a kép főszereplői. A kelet-európai társadalmak peremvidékéről készült szociofotók kliséit a szokásos témák szokatlan feldolgozásaival, meglepő kompozíciókkal sikerül elkerülnie.

És ami a sorozat legnagyobb értéke: Kéri fotóin több idősik csúszik egybe. A képek az elmúlt harminc-nyolcvan évben bármikor készülhettek volna, pedig valójában mind-egyiküket 2010 utolsó hónapjaiban lőtte a fotós. A változatlanul maradt Magyarország, elsősorban Budapest elveszett kis sarkait láthatjuk viszont a szándékoltan régies minőségű fotókon. A fényképek újabb bizonyítékok arra, hogy mennyire nem jutottunk túl az előző rendszeren, hiába élünk le azóta több mint húsz évet.

Hangsúlyos helyszín a Keleti pályaudvar, amely több szempontból is az ország és a főváros kapuja. Ide érkeznek a vonattal közlekedő nyugati látogatók, ugyanakkor ez a hely a társadalom lecsúszott tagjait is vonzza. A milliók által évtizedekig koptatott pályaudvari lépcsőkön a felszín felé tartó emberek; a menetrendet böngésző, a cekkert húzó vagy a beszűrődő fényben magányosan álló alakok egyszerre idézik fel a változatlanságot és a kelet-közép-európai lét örök átmenetiségét. A lerobbant, összegraffitizett bérház előtt álló józsefvárosi pléhkrisztus az állandó értékek és folyamatos lepusztulás kettősségét közvetíti a nézők számára. Az útmenti feszület sajátosan közép-európai jelenség, csakúgy, mint a fotósorozatban megidézett lomizás. A tetőcsomagtartón megpakolt Ladák egyszerre emlékeztetnek a lomtalanítás évről évre visszatérő plebejus rítusára és a rendszerváltás Gorenje-turizmusára.

A használaton kívüli, békéscsabai darut ábrázoló fotó átlós kompozíciójával a konstruktivizmus előtt tiszteleg; a házfalakra és tetőkre szerelt, elaggott, bornírt neonfeliratokról készült felvételek a hatvanas évekbeli kibontakozás (vagy inkább pórázlazítás) idejére emlékeztetnek; a belvízben visszatükröződő magányos fa pedig a vízben, sárban és moccsatlanságban ragadt magyar vidéket idézi fel. S végül ott vannak a kastélykerti fotók: élő lakók, létező arisztokrácia híján az üresen álló, tömeggyártott kerti székeket és a pázsit mellé ásott betonlefolyót örökítik meg a fényképek. A kastélykertek egykor a paradicsomi állapot idilljét igyekeztek visszaadni a szerencsés kiválasztottaknak. Most már a kiüzetés utáni időket éljük. Kéri Gáspár fotói hatásosan adják vissza az emlékeinkben kissé már elmosódó, de mégis velünk élő, makacsul belénk kapaszkodó közelmúltat.

Keleti pályaudvar 3-4.